Tečaj XX. **NOVICE** List 44

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta, 1 fl 80 kr. za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 15 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 29. oktobra 1862.

Predpisi,

kako naj ravnajo gosposke, zdravniki in pa župani o živinskih kugah.

(Dalje.)

Naznanovanje, da je živina zbolela.

Da se morejo živinske kuge koj v začetku, posebno pa take, ktere s časom nalezljive postanejo, prav spoznati, in da dalje ne sežejo, je vsak lastnik živine dolžan, tudi potem, če v tistem kraju ali v soseski ni živinske kuge, vselej koj županu naznaniti, kadar kaka živina za kako notranjo boleznijo zbolí. Ravno to dolžnost ima tudi čednik, če kako zboljenje živine na paši zapazi, pa tudi živinozdravniki, ako se jim dozdeva, da bi bolezen kužna ali pa nalezljiva utegnila biti.

Koj ko v kakem hlevu ali v kakem kraju sploh dvoje ali troje živinčet v tednu zbolí, ima župan to politični gosposki brez odloga vediti dati, ta čas pa, če več živinčet zbolí, za to skrbeti, da se vsa živina enega gospodarja v poseben hlev spravi in posebej krmi.

Vsak, kdor zoper te predpise dela, bo po §§. 401 in 402 kazenske postave kaznovan.

Dokler komisija ne pride, ima župan vse zdravnike, ki so v njegovem okraju, poklicati, da razsodijo, za ktero boleznijo je živina bolna, in storiti ima vse, kar je za zdravljenje in za obvarovanje zdravja ljudí in druge živine treba.

Ako bi župan ne mogel pripravnih zdravnikov najti, naj ukaže do tistega časa, da komisija pride, samo hleve zapreti, v kterih je bolna živina.

Kaj ima gosposka o živinskih boleznih storiti.

Ko je kantonska gosposka naznanjenje prejela, da je tù ali tam živinska kuga, ima dotičnega kantonskega zdravnika, ali kjer je živinozdravnik, tega, — če pa živinozdravnika ni, pa druzega pripravnega zdravnika ali živinozdravnika s političnim uradnikom v tisti kraj poslati, kjer je živinska kuga; ti se imajo nemudoma tje napotiti, kugo pozvediti in storiti, česar je treba za zdravljenje živine in za varnost zdravja ljudí in druge živine, in c. k. kantonski gosposki vse naznaniti, kar so zvedili in storili.

Kadar je sila, morajo kar soseske ali pa kantonske gosposke c. kr. deželnega živinozdravnika poklicati, kteri se ima potem gledé časa, kako dolgo ima v kraju kužne bolezni ostati, in zastran njegove razmere do zdravnikov po odločbah svoje inštrukcije ravnati.

Od časa do časa je treba gledat priti.

Ako od kraja živinske kuge zdravnik ali živinozdravnik, kteri je bil za pozvedenje živinske kuge poslan, predelječ stanuje in zavoljo tega ali pa zavoljo manjše nevarnosti živinske bolezni treba ni, da bi zdravniki sami živino zdravili, naj zdravnika ali živinozdravnika na mestu bolezni ali pa v sosesko postavijo, da živino zdravi, in ga z besedo ali pa, če je treba tudi pismeno prav natanko poduče, kako naj živino zdravi in za varnost zdravja ljudí in živine skrbí, oni sami pa naj vsacih osem dni, če je pa manj sila, pa vsacih 14 dni toliko časa pogledovat hodijo, dokler kuga ne mine, in po postavi naj vselej spišejo, kaj so najdli.

Razdeljenje kužnega kraja v okraje.

Ako je živinska kuga kje bolj daleč razširjena (kar se pri goveji kugi dostikrat zgodí), naj se vsak okužen kraj v manjše okraje razdelí, ktere je lahko mogoče pregledati; v vsakem okraju naj se postavi kantonsk komisar, zdravnik ali živinozdravnik in žandarmerijsk podoficir ali kak vojak kot komisija za okuženi kraj, kteri čujejo, da se vse natanko spolnuje, kar je za zatrenje živinske kuge in za varnost zdravja ljudí in živine treba. Ta komisija naj ima, če je mogoče, v sredi svojega okraja svoj sedež in odtod naj hodi v posamne okužene kraje pogledovat. Da se bodo njene za zatrenje kuge potrebne naredbe natanko spolnovale, nima samo oblasti, kolikorkrat za potrebno spozná, vojakov za pomoč tirjati, ampak tudi proti temu, da zastran tega pozneje zapisnik ali protokol svoji predpostavljeni politični gosposki predložé, tiste, kteri so ali začetek kužne bolezni v svoji hiši zamolčali ali pa danih ukazov niso natanko spolnovali, z zaporom ali pa z globami (ali kaznimi v dnarjih) pokoriti, in sicer z zaporom na tri dni, z globami pa do petdesetih goldinarjev.

Odgovornost za storjene naprave.

Zdravniki in živinozdravniki za zdravljenje živinske kuge odbrani so za primernost svojih naredb, pridani politični komisar in župani pa za to odgovorni, da se naredbe natanko spolnujejo. Zdravniki, kteri so za zlo razširjeno živinsko kugo postavljeni, se imajo, kadar so na obhodu, prepričati, ali so naprave okrajnih komisij primerne ali ne, in vse koj odpraviti, kar napčnega najdejo.

(Dalje prihodnjič.)

Natoroznanske reči.

Mnogovrstne mravlje v Afriki.

Tudi v Afriki so mravlje, ne samo pri nas; pa so drugačne in hujše kot naše. Posebno dosti jih je na zahodnem Afrikanskem, kjer so nektere nevarne ljudém in živalim. Du Chaillu *) pravi, da jih je 10 plemen. Najnevarniše so tiste, ki jih imenujejo bašikuay ali nšunu, kterih se celó leopard bojí. Te popotvajo najraje skozi lesove. Včasi so jih kar cele rajde, več ur dolge in precej široke. Ob vsaki rajdi gredó velike mravlje, kot častniki in poveljniki, da zmirom v redu vzdržujejo celo trumo. Kadar dojdejo na poti v take kraje, kjer se ne morejo ogniti solncu, ktero jim sije nasproti, napravijo si cesto v zemljo in popotvajo dalje pod zemljo. Kadar so lačne, skupljajo se in v veliki dolgi in široki rajdi napa-

*) Francoz Du Chaillu je mnogo prehodil ekvatorialno Afriko in nam sporoča marsikaj zanimivega o zamorcih in tamošnjem živalstvu. Pis.

dajo živali, na priliko, gorilla *) in slona (elefanta), ktera bezita oba pred njimi, tako se jih bojita. Tudi zamorci se jih šmentano bojé in bežé pred njimi, zakaj kar one napadejo, uplenijo vse in oberó do belih kostí. Štruse, pse, rise, antilope — te premagajo naenkrat in potlej jih oberó, le kostí jim ostajajo.

Na poti so pa ponoči in podnevi te živali, in kadar se bližajo kaki vasi, pusté zamorci vse, kar imajo, pa bežé, mravlje pa se spravijo po hišah in pomoré in oberó vse, podgane, miši in kar je mesenega. Podgana, če je še tako velika, oberó jo v malo minutah; rastlin se pa ne dotaknejo. Pa skačejo za plenom, zgrabljajo ga s pilastimi čutnicami in potlej objedajo. Kogar vgrizne kaka taka mravlja, ga zeló bolí. Dišé pa hudo. Dolge so najmanjše pol palca in rudeče ali tamno rujave. V eni rajdi jih je veliko. Du Chaillu jih je gledal celih 12 ur, ko so šle mimo njega, in ni se pretrgala vrsta nič.

Pa neko drugo pleme je še teh mravelj. Te so pa še veče; nahajajo se doli pod ravnikom (aequator) in so sivobele, glave imajo pa črno-rudeče in grizejo tako hudo, da kar trgajo meso s plena; so pa počasnejše od unih in jih ni toliko.

Nšellelay ali bele mravlje, te pa ne napadajo ljudí in živali, ampak živé od rastlin in ne morejo strpeti solnčne svitlobe.

Rudeče drevesne mravlje živé po drevji in ga objedajo in obgrizujejo, da se usuší drevo, nad ktero so se spravile. Spravljajo se nad veje najgostejše, lepíjo liste in narejajo iz njih posodice, mošnji enake, in v njih potlej gnjezdijo. Teh se tudi bojé ljudje in živali, zato ker bolí, če ugriznejo.

Ene so črne. Te gnjezdijo tudi po drevesih. Gnjezdo je dolgo 2 čevlja, počez pa en čevelj; znotraj so mostovži, pota: na-nje ležejo jajca, na njih delajo in odgajajo mladi zarod. Da dež ne premoči gnjezda, napravijo nad-nj streho iz listja.

Podgoriški.

Učilišče za gospodarstvo in gojzdnarstvo v Križevcu na Hrvaškem.

„Novice“ so že nekolikrat omenile, da v Križevcu na Hrvaškem je velika teoretično-praktična učilnica za vse razdelke kmetijstva (gospodarstva). Ker pa tudi mi Slovenci moremo veseli biti, da tako blizo nas imamo zdaj tako važno národno šolo, kakor je dosihmal le ena v Avstrii bila za Nemce, namreč v ogerskem Altenburgu, hočemo o tem učilišču bolj na drobno govoriti, nadjaje se, da vprihodnje utegne marsikterega mladenča našega gospodarski poklic doli v Križevec peljati, ki sedaj, kar se je železnica odprla, ni deleč od nas, in kjer slavni gosp. Dragotin Lambl s skušeno roko vodi ravnateljstvo tega učilišča, ki obsega blizo 700 oralov različnih zemljišč.

Učilišče to razpada v dvoje: eno je viša učilnica, ki ima dva, obzirno tri tečaje. Tù se učijo od računstva in merstva začemši vsi nauki, ki so v zvezi z gospodarstvom in gojzdnarstvom (šumarstvom). Mladenči, ki se učijo samo gospodarstva ali samo gojzdnarstva, ostanejo v učilišču 2 leti; ki pa se učijo obojega, ostanejo 3 leta. Kdor želí v to šolo sprejet biti, treba da je dovršil 17. leto, da je zdravega telesa, poštenega obnašanja in da je izučil se nižjo triletno realko ali nižjo gimnazijo; sicer mora še dokazati, da se je kake 2 leti vadil gospodarstva ali gojzdnarstva; če pa je više šole dovršil kakor ravno pred omenjene, zadostuje enoletna prejšna gospodarska vaja. Za naukovino plača gospodarsk učenec vsako leto 30 fr., gojzdnarsk učenec pa 20 fr.

Šolsko leto tega učilišča začne se 16. oktobra.

Druga šola na tem učilišču je kmetijska šola za kmetiške fante, ki se ratarnica imenuje.

Učenci ratarnice stanujejo in se hranijo (živež imajo) v tej hiši; za vse plačujejo na leto 120 gold. — Učenje v tej šoli trpí 3 leta in se začenja vsako leto o veliki noči. Učijo se fantje računati, brati in pisati, naravoslovja, početkov merstva in posamesnih naukov kmetijskih, in sicer tako, da vsaki dan pozimi tri ure, poleti eno uro se učijo učenci v šoli, sicer pa se vadijo djansko (praktično) na polji in ostalih gospodarskih mestih pozimi 6, poleti 10 ur vsaki dan.

Vsi nauki v višem učilišču in v ratarnici se razlagajo v hrvaško-srbskem jeziku, čisti slovenščini zlo podobnem, tako, da jezik ne more nikogar naših ljudí strašiti, da bi ob kratkem ne razumeli vsega popolnoma.

*) O Gorillu (Troglodytes Gorilla) drugo pot kaj. Pis.

Nekaj o liberalni in národni stranki.

Dobrovoljno premišljevanje za gospoda in kmeta.

(Konec.)

Kakor šege, časi slavnih dôb in zapada narodov, tako se v zgodovini vrstijo tudi idêje (misli).

Malopridna, pozabljivosti vredna je dôba, ktera nima nobene vodilne misli; zanimiva in slavna, ktero je vodila navdušenosti polna misel. Polasti se včasi celih narodov neka tiha nezavedena želja; posamesni možje jo uganejo in izustijo, — izrečena misel postane narodno blago in vodilo, in vkljub vsem zaprekam in silnim sovražnikom se širi in širi, z gorečnostjo in pogumom navdaja človeške srca, in ne dá se zatreti, ne dá se ustaviti, dokler ne dovrší v zgodovini mogočnih nepozabljivih djanj. Mnoge zgodovinske dôbe to očitno dokazujejo, kar nam bode v poduk.

Bogme! Nastopila je zdaj ideja narodnosti; napočila je zora svitlega srečnega dneva. Ideja že v svojem začetku tako razširjena, močna in budeča toliko navdušje mora imeti ne samo veliko, tudi bližnjo prihodnjost. Tista vlada pa, ki novo vodilno misel, ktere tek in utrditev nobena sila ustaviti in le malo časa ustavljati more, prva poprime in spozná, mora veliko veliko prekositi vse druge. Kako bi Avstrija na podlagi te ideje se povzdigniti mogla, komaj z misli morem preseči; takrat bi se uresničile besede o neusahljivih virih avstrijanske moči, — takrat bo vladala v deželi svoboda in ljubezen; unanjci pa bodo imeli strah, razžaliti našo čast in naše moštvo. Kolikošen bi tudi bil upljiv Avstrije do splošne Evrope! Vrnili bi se tisti časi, ko je „felix Austria“ v svojih rokah imela vadlje evropejskih držav.

Kaj pa nam more prinesti prenapeti centralizem?

Naravno je od nekdaj, da tiste moči v državi, ki imajo kaj življenja v sebi in so po tem svojem bitji in značaji centralizacii nasprotne, se toliko bolj ustavljajo ji, kolikor močneje je prizadevanje, centralizacii veljavo pridobiti. Največa nasprotnica centralizacije pa bo razširjena omika narodov. Naj je omika na narodni ali na ptuji podlagi, ako le čisti in blazi srčno čutje in krepčá značajnost, obuja narodno čutje in zavest; te pa spodbijate podslombe centralizma, da sčasoma mora sam v se razpasti.

Ako bi kdo centralizem pri toliko njemu nasprotnih stvaréh hotel vedno še izpeljavati, rabiti bi moral za vžugovanje in krotenje teh stvari toliko močí, kar bi jih država komaj mogla podati brez občnega slabenja naravnih pripomočkov. Za negotovo izpeljavo neskušene teorije važno in veliko državo slabiti, pa ni navada dobrega opravnika državljanskih zadev; ampak vlada, kteri je prva skrb blagostanje svojih ljudstev obdrževati in množiti, mora skrbeti, da svoje namene izvršuje tudi po najloži, najvarniši poti. Ktera pot je pa ta v Avstrii, ni mi menda treba ponavljati.

Kar pa posebno nas Slovence zadeva, menim, da bi

za vlado že v pretečenih časih bilo posebno koristno bilo, ako bi se bila naša narodnost bolj varovala.

Med rodovi avstrijanskimi, ki na omenjenem kosu države prebivajo, smo Slovenci najmanji rod, vendar razdeljeni smo pod Ogersko, Štajarsko, Koroško, Krajnsko, Istro, Trst, Gorico in Benetke; na eni strani so nas nemčevali, na drugi talijančili. Istra, Trst in Goriško je bilo nekdaj vse slovansko; z talijančevanjem pa smo prišli tako deleč, da iz Istre, Trsta in Goriškega gledajo nekteri z zaljubljenimi očmi čez nekdaj slovansko morje na glavarje laških prekucij, in da Lahi predrzni kričijo, da Istra, Trst, Gorica, kakor tudi Dalmacija so laške dežele, in da vsa zemlja do juliških planin se mora pritakniti kraljestvu laškemu. Take laške baharije sicer za nas nimajo nobene nevarnosti, vendar v tem, da so se izgovorile, leží veliko razžaljenje Slovanov in huda presoja nekdanje Slovencom neprijetne politike v primorju, ktero bi se bilo moralo ohraniti prosto vsega ptujega tako lahko sovražnega upljiva. Kakor se med Lahi kaže poželjenje ločiti se od Avstrije, tako se to utegne goditi tudi drugod. Nemci v zveznih državah po tolikem hrupu za popravo zveze in njeno premembo iz zveze vladarjev v zvezo narodno menda tudi želijo neko laški podobno prekucijo. Ločene dežele se hočejo trdneje in vidniše zvezati; v tem pa Avstrii preti nevarnost za notranjo moč in zunanji upljiv do Nemčije.

Lahom kakor Nemcom se ni kratila narodnost, vendar prvi so se očitno hotli odtrgati od Avstrije; kaj mara, da tudi nekteri v Avstrii želijo, ne ravno odtrgati se, vendar pa v zvezo splošnji Avstrii škodljivo z zunanjo večino nemškega naroda stopiti. Kadar se kaj tacega primeri, takrat bi pač bili Slovenci na jugu, na straži jadranskega morja, in Čehi z Moravci na severji mogočni in dobri branitelji pravic splošnega cesarstva. In koliko ponemčenih Slovencov že trobi nemško zedinjenje! Za-se voljo naj tedaj vlada skrbí, naj se nam Slovanom takraj in unkraj Litve ohrani narodnost slovanska, in naj pomni, da smo Slovani že v nevarnih dobah Avstrijo rešili. Pravica! je geslo ustavne vlade, in mi Slovani jo zanesljivo pričakujemo tudi za-se — pravico vsem narodom eno!

Tako mislimo narodni Slovenci.

Kaj pa nam ponujajo oni „liberalci?“

„Osebno prostost“ — saj to želimo sami. „Prostost versko“ — to nas Slovencov ne dotika; vsi smo katoliški; katoliška vera nam je narodna; drugod naj si vero ravnajo, kakor hočejo, nam je verska prostost: nekrateni obstanek pri podedovani veri. „Ločenje šole od cerkve“ — s tem nas ne morejo vjeti. Mi Slovenci duhovnikom nismo samo za tolikoletno varstvo in brambo maternega jezika veliko hvale dolžni, temuč tudi vemo, da prvič se deca ne sme učiti samo znanosti, ampak tudi pobožnosti in značajnosti, kar je stalno mogoče samo na podlagi verski, in drugič, da ne bomo upljiva do šol jemali tistim, ki so v občini med najbolj omikanimi, in ga prepuščali manj omikanim ali celó národnim nasprotnikom. Slovenski narod je resen in pobožen; ta teoretični liberalizem pa je skazal toliko nepravičnosti ravno proti naši veri, da se že zavoljo tega Slovenci od njega odtegujejo.

Kaj pa nam jemljejo ti „liberalci“? Njim narodnost ni del in člen svobode, ampak le pritiklina zadnje vrste, več za zdražbo in sejanje razprtij. Da bi se pa narodnost, ki je nepopačenemu srcu tako mila, prav nič ne smela čislati, ampak pozabiti, ne moremo slišati brez ranjenega srca. Ti, ki narodnosti naše ne spoznajo, vsaj svojo spoznajo, ako so kterega naroda. Ako pa tudi lastnega narodnega čutja nimajo, kako bi naše mogli spoznavati! Ako smo bratje kot ljudje, smo bratje tudi kot narodi. Nosijo sicer ti nasprotni nam liberalci enakopravnost na jeziku, ne pa v srcu, in v napadih na nas besedujejo v edini, veliki, močni Avstrii; toda v nemar puščajo resnico, da Avstrija mora biti edina samo na podlagi edine nekratjene pravice vseh, velika po izpeljavi od večne previdnosti postavljenih namenov in močna v blagostanji in slogi vseh narodov v ravnomerni delitvi tež in dobrot in vseh složnem trudu za edino, vseobsežno, srečno bodočnost. Sloga med narodi! — bodi naše geslo. Kdor pa z nevednostjo ali brezznačajnostjo ljubezen med narodi razdira, kdor s tem kvari državne namene in ustavljati skuša srečno bodočnost, ta nima človeškega čutja in vreden je zaničevanja.

Značajnost in državljanska čednost, ne samo pobožnost in gospodarska poštenost mora se vcepiti vsem državljanom; ljubezen do domovine, do vse obsežne države mora preseči vsako drugo ljubezen! Vse sebične želje morajo ostati za trudom: zadostiti državljanskim dolžnostim. Narodi pa, ako se bodo kje smeli prehitovati, naj se prekosujejo edino samo v zvestobi do cesarja, v ljubezni do domovine, ktera nas živí in krije, do države, ktera nas vse z enako ljubeznijo obsega. Srca, srca! — živobitje domovinske ljubezni nas trdneje veže, kakor mrzli nagibi in preračunjene dobrote; in kaj više srca unema, kaj bolj vžiga junaški pogum, kakor — zavest narodna? Kdor je ni do tega prinesel, je nečimern kozmopolit, ki ga plača le — cekin!

Na goro! *)

Na goro, na goro
Le hiti srce,
Tam gor se za tuge
In solze ne vé.

Le tamkaj na gori
Je vetrček zdrav,
Le gori na gori
Se bodeš krepčal.

Le gori boš čutil
Šumljanje drevés,
Tam gori boš bliže —
Oj! bliže nebès!

Tam gori zasledil
Boš cvetke lepé,
Za kterih žlahnoto
Dolina ne vé.

Le gori boš petje
Modrice poslušal,
Veselje boš rajsko
Le tamkaj okušal.

Zatorej na goro
Le hiti srcé!
Za vse te čutila
Dolina ne vé.

Franciška K.

Originali iz domačega življenja.

Spisal Valentin Zarnik.

III.

Čudni možje.

(Dalje.)

Konec pretečenega julija, pripoveduje na pol dohtar gospod Lim, pravi France: Veste kaj, ljubi moji, jez ob vélikih vakancah nikdar v svojem življenju domá za pečjo ne čepim, temuč zmiraj na to ali na to plat udarim, da se enmalo po širokem svetu ogledam. Povsod sem že bil, na Gorenskem in Dolenskem, na „A-roškem“ in tudi na zgornjem z obilnimi krofi obdarovanem Štajarskem, tudi med brate Hrvate sem že šel pogledat, le zgornje Avstrije in Solnograda še nisem vidil; tjè me letos fantazija vleče, tù je sredotočje mojih naklepov za letošnjo dvamesečno vojsko. Zavrtil se je od veselja na peti in začel po znanem Götheovem: „Kennst du das Land“ itd.

Poznaš ti le deželo,
Kjer stojé samostani nepopačeni?
Kjer so čebri namest z repo kislo
S cekini do vrha ti natlačeni?

Vse bi bilo dobro, mu zavrnem jez, nadaljuje Lim, samo do kdaj bomo še le popotne liste iz Kranjskega dobili, če se zdaj le za-nje oglasimo, ker brez tega nas precej drugi dan zaprejo; saj veste, kako gré to natanko. Godilo se je to v najlepšem cvetju Bachove sisteme.

To je pa moja skrb — se prekanjeno Môdrôs nasmehljá — za popoten list naj vzame vsak eno krtačo in

---

*) S to pesmico se je oglasila sopet druga domorodkinja, — vesel dokaz, da se novo življenje zbuja v logih domačih. Vred.

*

škatlico „biksa“, kar se v en škric suknje spravi; v druzega pa prideta dva predsrajčnika in pa dva para lepo pobelenih oslovskih ušes, ali kakor Nemec pravi „Vatermörderjev“; sicer pa nobene bisage ali preramnice! Če se mestu ali veči vasi bližamo, ali pa da v solnčnih žarkih daljno znano lesketanje zapazimo, ki žandarske turničke naznanuje, se hitro enmalo podrgnemo, in akoravno trezni in lačni, se moramo krohotati, burke uganjati, kakor da bi bili študentje iz bližnje vasi na sprehodu. Na to vižo sem jo jez zmiraj zvozil in mislim, da me tudi zdaj ne bo goljufalo.

Pravo! pravo! — smo mu vsi trije klicali; ta je pa spet premodra! Segli smo si v roke in čez tri dni Beču hrbet obrnemo in marširamo poleg Donave proti gornji Avstrii, kakor Nestroy-ovi Leim, Zwirn in Knieriem v Lumpacivagabundusu popevaje:

„Wir wollen in die Welt marschiren,
Und unser Glück probiren“!

Preobširno bi bilo, ako bi hotel tù vse dogodke in pripetleje opisati, ki so jih, kakor je Lim čez celo uro razkladal, doživeli. Na priliko: Kako je bil France zmiraj zviti vodja, kterega ni nobena zadrega iz konteksta spravila, ki je bil kmali bogoslovec, kmali filozof ali tudi merec, kakor je naneslo.

V kratkem povzamem iz Limovega popisa, da so se vseh lepôt zgornje Avstrije in Solnograda nagledali, brez krajcarja zmiraj dobro jedli in pili in veseli in zdravi konec septembra spet na Dunaj primarširali, čeravno je imel vsak le svojo krtačo za popotni list.

Ko je Lim končal, se proti Tilnu z besedami obrne: Kakor vidim, je pivo melanholiške oblake razpodilo, ki so ti tužno srce obdajali, čez tri mesce si se nocoj prvikrat otajal, toraj, kakor si obljubil, povej nam žalostno storijo svojih hlač.“

Špencir enmalo pohrka in potem s tihim glasom prične: Tri mesce je tega, bilo je, ne bom nikoli pozabil, 3. oktobra ob enajstih dopoldne, ko sem se v lepih novih črnih hlačah po „glacis“ sprehajal, ktere si vsako leto ob tem času omislim, ker takrat za prvi semester Knafelnovo štipendijo potegnem. Bilo je mrzlotno, sever je hudo pihal in jez sem se mu v svojih toplih hlačah ironično smehljal, ko se mi naenkrat France Môdrôs pridruži, in me prijazno na ramo potrka. Imel je še vedno tiste bele hlače iz rusovskega platna, v kterih je ob vakancah popotoval in v kterih — pravičnemu Bogu bodi potoženo — jez zdaj prezebujem. Sever ga je tako stresaval, da se mi je v srce smilil. Prav prilizljivo me pod pazduho prime in mi s sladkim glasom reče: „Veš kaj, Tiln: ali bi prevzel lekcijo, ki je prav kakor nalašč za te ustvarjena; dozdaj, vem, se nisi nikoli s to robo pečal, pa mislim, da bi ne bilo slabo, ako bi ti vsak mesec kakih 20 goldinarjev brez truda v žep vtaknil. Lekcija je bila meni ponudena, pa nisem takemu predmetu kos, ker tem zahtevam le tvoja temeljita učenost v modroslovju zadostiti more. Ali bi jo ti hotel prevzeti?“

Vesel, da mi je glasu primanjkovalo, mu odgovorim: „Pomagaj mi, pomagaj France, ti bom celo življenje hvaležen; kje in kaj pa je to?“

„To je pri mlademu bogatemu baronu T., ki bi se rad po dovršenem pravdoslovju enmalo v okrožji filozofije ogledal, vse stare in nove sisteme od Platona in Aristotela počemši do Hegelna in Schellinga bi mu mogel trikrat na teden razkladati, uro po dva goldinarja“.

„To je prav kakor nalašč za me“ radosten zakliknem.

„Danes popoldne se moram pri baronu oglasiti, pa, ljubi Tiln, kakor sam previdiš, v špehastih belih hlačah ne morem tjè iti, drugih pa nimam.“

„Ravno danes so te-le moje nove — mu vesel govor prestrižem — saj lahko precej do juter menjava“.

„Bodi no, bodi no tako dober!“

Brez obotavljanja greva v moje stanovanje, kjer menjava in moje črne so bile Francetu še bolj prav kot meni. Pri odhodu me še za francozko slovnico prosi, da bi mu jo za pol leta posodil, ker se je spet za francozki jezik na vseučilišču vpisal. Tudi to mu z veseljem podam in mu najsrečneji uspeh vošim. — Celo noč premišljevaje, kam bom s toliko denarji, komaj druzega dné pričakujem, da bi zvedil, kaj in kako. Ob desetih, kakor sva se zmenila, ga grem na „glacis“ čakat. Čakam, čakam, enajst je že preč, skoz bele hlače je neusmiljeno veter pihal — al Franceta le ni! Skrbeti me začne, čudne misli me navdajajo. Poldvanajsta odbije, ko zaslišim za seboj znani Kanalčkov glas: „Za božjo voljo, kam je pa, Tiln, to zapisati, da imaš ti danes bele hlače!“

„Saj niso moje, so Môdrôsove, kterega že poldrugo uro pričakujem.“

„Ha, ha, se Kanalček zasmeja — France se je danes zjutraj na Ogrsko proti Požunu odpeljal“.

Kakor strela iz jasnega me ta odgovor zadene, vsi udje mi otrpnejo in kar v enomer v Kanalčka strmim.

„Res, res — povzame Kanalček — danes zjutraj sem imel na kolodvoru ob pol sedmih opraviti in zagledam Franceta pripravljenega za odhod. Pové mi, da gré na Ogrsko v imenitno službo. Spijeva skupaj en bokal vina in dva goldinarja mu dam za popotnico, ker je bil popolnoma suh“.

„To, ljubi moji“ — zdihne nesrečni Tiln — „je storija mojih hlač.“

„Zakaj si pa nisi potem druzih omislil?“ — ga jez vprašam.

„Ker je zoper moje načelo pri rokodelcih dolgove delati, da bi me potlej za zajtrk nadlegovat hodili“ — ponosno odgovorí. — „Bog te živi, dragi Lim“ — nadaljuje Tiln — „tako poštenih duš je malo na svetu kakor si ti; da je France taki goljuf, tega bi si ne bil v najpredrzneji fantazii misliti mogel; to me v srcu peče, temveč, ker sva domorodca“.

„Počasi, počasi, Tiln“ — zavpije Lim — „ne tako hitro človeka obsoditi! Res, storija tvojih belih hlač je enmalo čudna, pa to ti povem, da jez Franceta že več kot deset let poznam in vem, Bog vé kolikokrat je kakošno nepošteno na videz stuhtal, kar se je pa potem vse lepo razvozljalo in poravnalo. Kakor ga vsi poznate, on strašno rad burke vganja in vsakega rad, če je priložnost, čez klanec potegne; al nepošten pa ni bil nikoli, posebno proti svojim domorodcom ne, ktere z dušo in telesom pri vsaki priliki brani. Tiln, Tiln! spomni se na vakance! ti bi bil trdo oral, ko bi Franceta ne bilo; mislim, da nisi pozabil, kako si se na čudno vižo zmotil in o polnoči v postljo tiste gospé zašel! Jez vem, da je bil France zadnji čas velik revež, nič ni zaslužil, — Bog vé, kako si je s tvojimi hlačami pomagal, kar ti bo, kolikor ga jez poznam, desetkrat povrnil.“

„Res je to, res je to, Lim — se oglasi berače preganjajoči Šuka, ki je cele dve uri molčal, le vrček k ustam nastavljal in si s „pravo svinjino“ novo žejo delal — „trčimo enkrat na njegovo zdravje! Kolikrat nam je veselje napravil! Škoda, da ga ni nocoj med nami, sam Bog vé, med kakošne cigane je revež zašel — toraj Bog ga živi! Bog ga živi! trčijo skupaj in tudi Tiln, čeravno se ni s sedeža vzdignil. (Kon. prih.)

Lepoznansko polje.

Nočajski zmaj.

Pripovest iz srbske vojske.

(Dalje.)

Osmanovo čelo se pooblači, kakor se prevleče nebo, kadar se za dež pripravlja in blisk plamika. Njegove očí, vprte v dekle, hotle so ji pretrgati prsi in presuniti srce. Jelica spoznavši nasledek svojih besedí stegne kakor pro-

seča roke proti njemu, čeravno je bila vsa trda in kakor prikovana k zemlji.

„Jelica!“ — povzame zdaj Osman — „spoštoval sem tvojo vero in nikoli nisem terjal, da se pomuhamedaniš zaradi ljubavi. Al vse mine na svetu. Tudi Stambol se bo razrušil, kakor se je raznela tudi moja vera in zopet raztopila v tvoji ljubezni“.

„Ne zapusti me več!“ — jo začne prositi Osman. Idi z meno v dvorove mojih očetov; tukaj je žalostno; sami pogovori o boju in prelivanji krví, ti niso za žensko srce. Idi, oj idi v bele sarajevske gradove, ktere so krona vseh gradov; tam ti bo prijetno in milo. Poslušala boš petje slavčkovo in pred nogami ti bo vedno tvoj rob, ki za-te živí in umrè.“

Jela molčí; on pa misli, da privoljuje v njegov predlog. Zažvižga, in štirje junaci so na mestu, ko bi trenil.

Ko dekle to vidi, povzdigne glavo in neznano uzhitjeno reče: „Jez grem, — moram s tebó! — Skusila sem, kako mi je, kadar te nimam pri sebi. Ali ker si me odtegnil moji domovini, pusti mi vsaj Boga, če ne, moram obupati o tvoji ljubezni“. — Osman hoče že ž njo v naročji zasesti konja, al ona ga ustavi: „Čakaj, ljubi moj! čakaj, da ti povem, kaj me žene iz hiše, da grem s tebó. Danes je prinesel k nam tisti glasoviti junak Stojan —“

„O, saj ga poznam“ — reče Osman in vesel posmeh se mu zaziblje okoli ust; „speljal sem ga na led, in da bi mi ne bilo za-te in za najini zadnji snitek, jez bi mu bil pokazal, po čim je okus; saj nisem bil od njega dalje kot dvajset stopinj“.

Listje zašumí; bilo je kakor da se je kdo va-nj ulegel ali pa iz njega ustal.

„Poslušaj!“ — reče Jela.

„Ne boj se!“ — odgovorí Osman — „tica se je prebudila, ter zapušča svoje gnjezdo. Povej mi, kar si mi hotla povedati o Stojanu“.

„Ko je prinesel tvoj turban“ — nadaljuje spet Jela — „bila sem ravno v sobi, in čeravno nisem mislila, da ga je tebi vzel z glave, spreletela me je vendar neka groza in nekako predčutje me je obhajalo. — Moj brat mu je dal roko, — in da sem njega poznala prej kakor tebe, morala bi bila ljubiti njega — junaka nesrečnega naroda. Al zdaj — jez moram pobegniti od svojega brata. Al preklinjal me bo, svojo nezvesto sestro; s pepélom bo potresel vse povsod, kjer sem bila in kodar sem hodila — jez, ki sem izdala domovino. Al nisem je nikoli izdala in zmirom bom Boga prosila za njeno blagostanje! — Zdaj pa idiva, idiva!“ — poprosi ga žarko — „srce se mi trese! — ne, ne — nisem je izdala domovine svoje!“

„Saj je ne boš nikoli več izdala!“ — se zadêre nekdo za njima z močnim glasom. Ona se prestrašena ozrè in zapazi Čupića, ki je sklenil se maščevati nad Turci, in ni maral za Osman-bega ne za junake njegove. Samo na Jelo se je oziralo njegovo okó; al ona se je tresla kakor šiba na vodi, ker je vedila, da je grešila, da je za prazno ljubezen zatajila svojo domovino, zatajila narod svoj.

Osman in njegovi junaci so stali kakor bi bili primrznjeni. Čudili so se predrznosti Stojanovi. Ni jim šlo v glavo, kako bi bil hajduk v stanu, da sam prekosí pet oboroženih, in osveti izdajstvo drage domovine. Niso poznali ljubezni, s ktero ljubi Srb svojo vero, svojo domovino.

„Jela Todorovićeva!“ — Stojan hladnokrvno reče — „ti veš našo postavo; veš, kaj čaka izdajavko domovine. Jez to pripuščam tvojemu bratu; idi z menó, da osodo zaslišiš iz njegovih ust!“ — pa se ponosito spusti k nji.

Jela se izmakne Stojanu in išče zavetja pri ljubljencu svojem. „Ubil me bo!“ — kriknila je in kakor v nezavesti ležala Osmanu v naročji.

„Kaj!“ — Osman se zadere — „rob kaurski!“ — in jatagan njegov žvižgal je po zraku; „planil si na kaduno svojega gospodarja, kakor razdražen pes, ki se iz verige strga!“ — Al zmagljivši je pamet v hajduku kot handžar v roci turški, in dokler je Osman s handžarom mahal po zraku, tako dolgo je bil hajduk dva tri korake deleč od njega.

„Pomagaj Bog srbstvu in naši pravoslavni veri“ — zagrmí Stojan. „Umrí, oskrunjevavec žen naših!“ vsklikne in plane jezen nad Osmana; al naenkrat so stali junaci okoli njega; pa Stojan mlati okoli sebe in izbije enemu handžar iz roke, da odletí na stran in se zapikne v debel hrast.

„Ubite tega psa!“ — veli Osman svojim junakom, pa zgrabivši svoj plen, zavsede konja in oddirja v gojzd.

„Da Bog živi srbstvo!“ — zakriči Stojan sopet — „le sèm, sèm, robovi alkoranovi, uboge kukavice tistega islama!“ — in v eni roci z risanico, v eni s handžarom je mahal okoli sebe in presekal nosnice konju. Konj začne umikati in spenjati se. No bratje! kaj so trije junaci enemu hajduku? Kakor pleve na vetru, kteri jih raznese na vse strani, kadar potegne.

Junaci skočijo na stran in izpraznejo svoje pištole. Ena svinčenka mu je žvižgala nad glavo, druga premaknila fes na glavi, tretja odsekala nekoliko ušesa, kakor da bi ga kdo najlepše odstrigel. Ne ena mu ni prišla do žile.

„Ho, ho!“ — se Stojan začudi“ — saj muzlemini dobro merite, za sami las je manjkalo, pa vendar vse!“ Ko je to izustil, izderl je izza pasa pištolo in eden junakov je zajeknil; padel je s sedla in zvalil se pod konja, in kri mu je jela bruhati iz prs. Una dva sta pobegnila. Stojan ni udrl za njima, ampak šel je na drugo stran, kjer se mu je bežeče Jele obleka zablisnila med hrastjem. Jela in Osman nista bila še deleč; zakaj boj je trpel le malo časa. Stojan stopi še enkrat, primakne k očem dolgo svojo puško, sproži in po vsi gori se je razlegal pok, ki je odzival in odmeval od gore do gore, dokler se je nazadnje razgubil.

Al Osman je dalje odjezdil na svojem konji. Ker je veselo zaukal, je bilo kazno, da je čul strel Stojanove puške. Al Jela? — ne vé, kako in kaj. Pa saj ni bilo mogoče drugače! Zapustila je zdaj za zmirom zibelko svojega dedinstva, ločila se je od brata, od sorodnikov svojih, ločila se je od grobov dedov svojih in od njihovih ostankov, pri kterih je do zdaj molila Boga. Ni je več za njo domovine, nič več stezic in ozkih potov, ne več nad, solz, nič več ne veselega svita belega dné. Jela se je odpovedala vsemu temu zaradi — oh, zaradi ljubavi! Zavoljo ljubezni se je vrgla po veri zakletemu sovražniku v naročje, človeku, ki je zaničljivo govoril o njenem Odrešeniku; človeku, ki je v okove koval njene brate, in mučil jih, kakor je vedil in znal. Ali je morebiti toraj čudno, ker je padla v nezavest?! Nič čudno ni to, nič! Še več kot čudo je pa, da ji ni počilo srce, ko se je zavedala in pomislila svojo preteklost in prihodnost, in da ni izdihnila duše, dokler je dihala še srbski zrak. Al na svetu je vse mogoče, izdati tudi domovino in Boga! — ne čudimo se tedaj temu!

Stojan gleda še malo za njima. Zagledal ju je bil, pa sta mu zopet zginila izpred očí za hrastje.

„Prekleta veja!“ — zarentači Stojan vès jezen, in začne zopet basati puško — „morala sta ravno za tebe se skriti. E, pa zakaj tratim smodnik in dragi svinec?“

Stojan se je zopet umiril; to vsaj se je vidilo; zakaj oprl se je zopet na svojo puško in zamišljen šeptal: „A jez bi jo bil tako ljubil!“

Od Dobrinje se sliši krik. Pripravljali so se za boj. Puška, ki je počila, spomnila je že zbrane, da pojdejo v boj. Peter Todorović bil je na čelu in urno je korakal pred svojim krdelom.

Stojan si je z dlanjo obrisal lice in vrgel puško na ramo. Bil je miren kakor kak drugikrat. Kako bi se mogla brati kaka srditost ali kako drugo čutstvo hajduku na licu,

sosebno pa nočajskemu zmaju po takem boju in rovanju, ker se še takrat ni nič zmenil za to, ko je v krvavem boji vidil svoje pobratime, da so vse na okoli padali? — — In kakor ne bi bil čul stopinj približajoče se vojske, stopil je k ubitemu junaku, vpre oči va-nj in ga sune z nogo.

„Ti grdi rob!“ — posvetil sem ti. Al — pride plačilni čas tudi za gospodarja tvojega, kteremu si pomagal sramotiti in zapeljevati naše žene! — Slabo sem zamenjal dragoceni plen, ki ga je odnesel vrag. Naj leži tù vsaj ta mrha, naj se ga veselé tice, mravljinci in kače; naj žró enkrat tudi musleminovo meso, ktero že tako predolgo pije kri vrlih srbskih sinov. Al škoda bi bilo, da to orožje pustim tù, utegnem še potrebovati ga. Izustivši to se je pripognil in mu vzel pištole, rog s prahom vred, pa ga izsul v svoj rog. „V prid mi bo tudi ta“ — mirno reče — „plačal sem si ona dva strela“. In ko je to dogovoril, prišel je Peter Todorović s svojo vojsko.

(Dalje prihodnjič.)

Dopisi.

Iz Celja 25. okt.? — Nenadoma pozvan popoldne 20. tega mesca v tukajšno okrožno sodnijo je bil gospodar Miha Vizjak kakor priča govornikov obletnice čitavnice mariborske; zvediti namreč je hotel preiskavni uradnik: je li dr. Toman res rekel, da Slovencov namen je, ako se mesto mariborsko z dobrim za Slovenca ne podá, ga silovito razdjati, in da dr. Bleiweis je na govornem odru rekel, da moramo Nemce iz Maribora zapoditi. Nihče bi se ne bil nadjal, da smo imeli v tisti skozi in skozi pošteni in lojalni slovesnosti tako nesramne in brezvestne lažnjivce, kteri so si upali, črno delati iz belega in resnico tako ogromno vleči na krivico. Kakor grda je bila laž, ravno tako tudi ta, da je gosp. Dav. Terstenjak gori omenjenega kmetiškega gospodarja naučil, kako naj govorí pri oni slovesnosti. Gadni lažnik, ki ga je tožil, misli, da slovenski kmet, ki bere že veliko let, kar se po svetu godi, nima v svojih možganih ničesa, kar bi znal tudi v kaki dvorani očitno povedati. Slavni g. župnik Terstenjak imajo druzih opravil dovelj, kakor da bi se ukvarjali s tem, kaj naj ta ali uni tù ali tam govorí; nazadnje bi jim še bistroumni mlinar Grabič kanarček bil, ki ga učijo svoje pesmice peti! Naposled je preiskavni uradnik namen čitavnice razlagal po svoje, Vizjak pa po svoje, pa eden druzega menda ni preveril; in tako je bilo preiskave konec.

Iz Koroškega. ♌ Š. Mohor 20. okt. — Povedale so „Novice“ že, da volitev deželnega poslanca za okraj podklošterski, trbiški, Št. mohorski in kotiški je bila od 15. sept. predložena na 20. dan oktobra. Med volivci je bil takrat skoraj le en glas: imenoval se je v kanalski, laški in zilski dolini naš slavnoznani rodoljub gosp. Einšpieler. Al glejte! ta dolgi čas so naši nasprotniki porabili, da so podkopali našega ljubljenca. Dva gospoda sta potovala in agitirala zoper g. Einšpielerja; celó neki občnoznan slovensk pisatelj je — incredibile dictu! — delal zoper njega, — in padel je. Ne bomo obširno popisovali dogodb, ki so bile tako ostudne, da je neki časti vreden volivec iz nemško-zilske doline po volitvi srdito zaklical: „Vi Slovenci kopljete sami sebi jamo!“ Gospod Einšpieler dobil je po tem takem le 16 glasov. Mi nismo protivniki izvoljenemu gosp. Homan-u, c. kr. podklošterskemu okrajnemu predstojniku, ki je slovenskega rodú (Krajnec) in sicer pošten in pravičen mož; al gledé na to, kar so neprijatelji Einšpielerjevi počeli zoper njega, vprašamo le: je li to pošteno, je li to svobodna volitev?

Iz Velikovškega volitnega okraja na Koroškem 26. oktobra. ⁂ *(Koroški Slovenci pozor!)* Koga bomo volili v deželski zbor? 24. november se bliža, in sopet bo bitva na ustavnem polji. Ali se bomo mi kedaj vendar prijeli svojih pravic? Ali se bomo poslužili tistih dobrot, kterih nam cesar sam ponuja? Ali se bomo le zdramili kdaj? — Zdaj, — poslušajte me, volivci iz Pliberškega okraja, iz Kaple in Dobrle vesi! — zdaj nam veja na tla visí; kadar se bo sprožila in odskočila nazaj, prepozno bode! Zatoraj zdaj zedinite svoje glase, da se ne bodo razleteli na drobne šibe, zdaj! — Ali veste, za kaj gre? Za Vaše, — ne samo Vaše pravice in srečo, za pravice Vaših otrok in unukov zdaj veljá! — Moža si morate zvoliti, kteri Vaše potrebe pozná, kteri za žule vé, kteri Vas glodajo, kteri Vas ljubi, in to svojo ljubezen v djanju kaže, — moža, kteri se ne bojí strahopezdljiv za Vas se potegniti, kteri bo pogumno in možko besedo postavil. In kdo je ta junak, kteri vse te tako potrebne izvrstnosti in čednosti v sebi zedinjuje? Poznate ga, dobro ga poznate, — mož je, kteri, na vse strani učen, iskreno gorí in živí za svojo vero in domovino, kteri ne le od letos ali lani, kteri že več kot petnajst let svojo glavo za Vas beli, svoje srce in dnar za Vas daruje, in se trudi, da nobeden tako ne, — kteri koroško deželo in njene potrebe pozná, da sopet nobeden tako ne, — kterega poznate po njegovih spisih in bukvah, po „Šolskem“ in „Slovenskem Prijatlu“ — po družtvu sv. Mohora, po njegovih izvrstnih „Stimmen aus Innerösterreich“ itd., kterega tudi Nemci spoštujejo, spoštovati morajo, zato, ker je mož pravičen vsakemu, ki ne obrača svojega plajščeka po vetru, ki ne vleče na obe ušesi, ampak stojí kakor skala nepremakljiv, naj burja še tako ljuto hruje, ki resnico očitno in neprestrašeno pové, če je tudi kakemu visokemu pelinova, kteri nevtrudeno dela kakor mravlja in le za Vas, za svoj premili slovenski narod, kterega ljubi iz vse močí svojega preblagega srca, in ga ljubil bo do zadnjega dihljeja, kteri se ne poganja za svojo čast — le za Vašo srečo in pa srečo Avstrije; tega izvolite, izvolite našega ljubega, našega vrlega gosp. Andreja Einšpielerja v Celovcu!

Iz Senožeške fare 16. okt. — Z — Čeravno nam je mesca maja mraz vse polje pokončal, toča pa 11. julija ravno ob žetvi rž in ječmen šestovrstnik tako ošibrala, da je od rži le dvoje, od ječmena pa troje semen na njivah ostalo, — ajdo nekoliko slana 16. septembra osmodila, in potem še burja, zatiravka naše dežele, otresla in krompir črv hudo oglodal, moremo vendar reči: hvala Bogu! da smo srednjo letino spravili, razun sena, ki ga je bilo dosti manj kot lani. Pa kaj nam vsa ta letina pomaga, ker je bilo treba skoro vès pridelek v Trst na prodaj dati deloma za plačilo saj zastanih davkov, deloma za plačilo tiste že v ljubljanskem deželnem zboru pretresene, in za nas zlo nesrečne reške ceste, ktere nikoli rabili ne bomo, čeravno nas dosti stane? Nekdaj ko je kmet lože dihal, je po navadi sosed soseda, kadar je bila že letina pospravljena, prašal: „sosed si li napolnil škrinje, kleti ali jame, si streho popravil, si se z drvmi za celo zimo previdel?“ — če je vse to dovršel, ni se mu bilo bati zime. Dandanas je pa vsa druga. Skrinje, hrami ali jame so se spraznile, strehe so slabe, ker ni moči jih popraviti, zakaj tudi slama se je mogla že o mlatvi prodati; kaj pa drva, kterih se je kadaj za silo vozič ali dva v Trst prodalo? Te drva smo zgubili po zlo nesrečni razdelitvi naših gojzdov, in le sive skale in prazne tla so nam ostale. Bojimo se, da ne bi bili v kratkem času brez drv. Kaj bo potem v teh mrzlih krajih brez drv? In odkod bomo jemali steljo? Če gojzda ni, tudi stelje ni. Kmetijstvo pa brez stelje, namreč brez gnojá, nič ne veljá. Pa kaj bom nadalje to razlagal; saj to vsak vé, da gojzd in kmetijstvo sta si v čisto ozki zvezi in kdor nam gojzd krati, nas podkopuje.

Iz ipavske doline 23. okt. Ž. — Dolgo dolgo že smo Ipavci zdihovali, da bi se sila strma in za voznike zlo nevarna vélika cesta čez Rebrnico v bolj zložno prenaredila. Veliko prošinj je že o tem šlo v Ljubljano in tudi na Dunaj, pa — zastonj. Zdaj se je najdel mož, ki se je z vso resnostjo tega dela poprijel, namreč obče spošto-

vani gosp. Bilc, c. k. inženir v Postojni. Že je na vrhu (Rebrnic) namesti poprejšne neizrečeno nemarno izpeljane ceste lepa ravna cesta skoraj dodelana, in sliši se, da imenovani inženir misli sčasoma vse bolj strme klance njene v bolj zložno pot prenarediti. Bog daj!

Iz Železnikov 22. oktobra. — Prijetnih dni letošnje jeseni smo se bili že tako navadili pri nas, da se nam od treh dni sem večidel oblačno nebo in mrzlo deževje prav zoprno zdi. Akoravno pa nam je bil sneg včeraj zjutraj precej nizko dol pobelil, nadjajo se gorjanci naši vendar še lepega vremena in (nasproti drugim vremenskim prerokom) mehke zime, kar iz tega sklepajo, da dozorele so letos rudeče jagode že v drugo. Tudi otavo so nekteri pokosili že dvakrat; — polja dale so obilen plod, sadja, zlasti hrušk je bilo na kupe, čbelice nanesle so bogato, — z eno besedo: vzroka imamo dovolj, Stvarniku hvaležnim biti za tolike obilne darove. — Tudi v oziru zdravja se nimamo pritožiti; le otroke trpinči hud (oslovsk) kašelj in nekteri revčki prav veliko trpé pred njim. — Loterijnih srečk, ktere so sv. Oče papež v svojih dnarnih stiskah izdali, spečalo se je v naši majhni fari dozdaj okoli 140. — Ne vem, kaj je to, pri nas že več časa zlo manjka papirnatega drobiža, in to je v kupčijskih in obrtnijskih krajih velika nadloga; pokaže se sicer včasih spet kaka srebrna šestica, pa revca tako dolgo koleduje okrog, da pride zopet kakemu stisnjencu v pest, kteri misli, da napol kufrena šestica in „šmarni cekin“ sta eno. — Smrt slavnoznanega knezoškofa lavantinskega A. M. Slomšek-a razširjala se je med našimi gorami urno kot blisk. Smemo pa tudi reči, da zdavnej ni bila med Slovenci od visokega do nizkega kaka žalost tako občna, kakor o tej smrti. Bilo nam je pa to tudi nov dokaz, da narod naš veže sočutje srčnega bratinstva in ljubezni. — Kakor nas je potrla ta novica, tako nas je razveselila tista, da je car ruski poslavil za slovansko literaturo zaslužene možé. O jomen sprejomen! Kak šunder uganjajo vendar nekteri nemški prenapetneži, ako se le besedica o Slovanih črhne! Če nemški vladarji Avstrijancom podelujejo svetinje, ne zine živa duša nič, — če pa slovanski vladar kaj enacega stori, oj kakošen hrup! Z silo nas hočejo storiti vladi protivne in nezveste, in vendar kdo je nasprotnik Avstrije? Mi Slovani smo ob hudih ravsih in kavsih djansko pokazali, da smo verni Avstrijanci. Ali pa morejo to tudi tisti reči, kteri se ozirajo le čez meje avstrijanske ter zdihujejo po vesoljni Nemčii ko Judje po obljubljenem Mesiju in bi na vrat na nos radi spravili vse evropejske narode pod en klobuk, da bi bil le „grösser das deutsche Vaterland“. K sreči se bo menda to zgodilo še le o tistem času, kterega oni po krivdi svojih zvezdogledov v pratikah nimajo, — pri nas mu po domače pravimo: „o svetem nikolem“. Zdravo!

Jos. Levičnik.

Iz Kranja. *(Prošnja.)* Po željah za ustanovitev kranjske gimnazije mnogozasluženega kateheta gosp. Globočnika razglasujemo živo prošnjo: naj bi vsi domoljubni šolski prijatli, če imajo za berílo gimnazijske mladine pripravnih bukev, kakoršnih koli, posebno tudi slovenskih, jih bukvarnici gimnazije kranjske darovati blagovolili. Pošljejo naj jih naravnost gosp. katehetu v Kranj. Hvaležno se bo vse sprejelo. Veliko se je že dobilo, pa še več se pričakuje iz radodarnih rok. Vredništvo.

Iz Loke. Г. — Slavna deželna vlada nam je dovolila národno čitavnico brez vseh over. Mislimo jo slovesno odpreti brž ko bo mogoče. Ali bo naša kazina, ki nam je nekako kljubovati hotla, v svojem siromašnem životarenji še obstala, ne vemo. Vsakemu svoje, in nikoli ne bo prepira!

Iz Trebnega 22. okt. = Naša volitev predvčeranjim Vam je znana. Ko je neki veljavniši kmet s svojimi besedami: „možje! zdaj pa le držimo skupaj in ne volimo nobenega uradnika“ vse druge (38) sabo potegnil, je bila volitev določena, ker vsi drugi na Krajnskem bivajoči kandidati so bili uradniki, le dr. Skedel ne. Čeravno je pri volitvah od ene strani hvalevredna taka določna edinost, po kteri se ne raztresejo glasovi, in čeravno je res, da uradnik v deželnih in državnih zborih je večkrat v hudi zadregi, da ne more služiti dvema gospodoma, vendar pa tudi to nikakor ne veljá, da bi mogli vse uradnike v en koš metati in da bi ne bilo tudi samostojnih, za deželne in državne zbore sposobnih mož med njimi. Sicer pa je cela trebanska volitev bila le volitev manjšíne, zakaj od blizo 200 volivcov prišlo jih je le 50 (iz dveh kantonov menda nobeden), deloma zato, ker je bilo vreme v nedeljo pred volitvijo grozno grdo, deloma pa tudi zato, ker nekteri volivci imajo dan hodá deleč v Trebno, tako, da jih pot 2 dni ali še več časa in dosti stroškov stane. Le iz bližnje okolice so se snidli možje. Zoper to daljavo volitnega okraja je zatiški okrajni predstojnik posrednje s tem protestiral, da je prinesel kakih 25 volitnih listkov seboj, na ktere so volivci ondašnji zapisali svojo volitev; saj drugač si ne moremo misliti, da bi bil to storil, ker mora vendar postavo poznati, da k takim volitvam mora vsak volivec osebno priti. — Toliko v razjasnjenje te volitve s tem pristavkom, da je gosp. dr. Skedel premalo znan, da bi mogli že zdaj o njem kaj reči. Vederemo!

Iz Vrhnike. 22. dne t. m. je nek stekel lovsk pes (brake) po tržaški véliki cesti, hudo razsajal. V Sinji gorici, Blatni Brezovici, Slapu, Bevkah in Logu je sila veliko psov popadel in tudi 2 mački, dokler ga niso v Dragomeru vstrelili. Se vé da vse popadene pse in mačke je gosposka brž pokončati dala; al ker utegne biti, da je še kterega popadel, kteri ni med pobitimi, naj ljudje pač skrbno pazijo, da se vsakega psa, ki se vprihodnje čmérn kaže in po kotih potika, brž znebijo. Steklina se letos prikazuje kakor kuga; v več deželah se sliši o nji.

Iz Ljubljane. Pretekli teden so bile skozi tri dni konecletne preskušnje učencov, ki se učijo živinozdravilstvo, en dan pa učencov, ki se učijo umnega kmetijstva. Unim preskušnjam se je podvrglo 15 učencov, tem pa 5. Z veseljem povemo, da so večidel vsi prav dobro prestali svoje izpraševanja, kar nam bojo predsednik kmetijske družbe g. Terpinc, mestni župan gosp. Ambrož, medicinalni svetovavec gosp. dr. Šrot, ki so s svojo pričujočnostjo počastili preskušnje, in še drugi gospodje radi potrdili. Učence živinozdravilstva so izpraševali: vodja učilnice dr. Bleiweis, učitelj živinozdravilstva gosp. Skale in pa učitelj botanike g. Andr. Fleišman, — učence kmetijstva pa: gosp. predsednik Terpinc iz praktičnega kmetijstva, — gosp. prof. Mih. Peternel iz kemije in fizike, gosp. Fleišman iz sadjo- in murboreje, iz reje gojzdnega lesa in rastlinoznanstva, dr. Bleiweis iz živinoreje. Posebno mikavno je bilo slišati, kako bistro so fantje odgovarjali gosp. Peternelu iz kemije, ki je podlaga mnogih druzih gospodarskih znanstev. Kdor potrebuje še dokazov, da je naš jezik tudi za učene šolske reči popolnoma omikan, naj pride v to šolo poslušat.

Iz Ljubljane. Г. — Žalostnega srca smo že enekrat se sami prepričali, da nektere g. uradnike (čast in hvala drugim!) tukajšne c. k. pošte slovenski napisi pisem ali druzih po pošti poslanih reči nekako zlo v oči zbadajo, češ, da ne razumejo, kar je napisanega, in se ne obnašajo do oddajnikov dostojno. Ker se poštne marke plačujejo s deseticami, na kterih tudi po slovensko očividno zapisano stojí „deset n. krajcarjev“, je menda vsakemu dopuščeno, to, kar plača, tudi oddati pod takim napisom, ki je njemu všeč in ga on zná. Zato očitno izrečemo željo, naj se opustijo vse „glosse“, ki se nikakor ne ujemajo s terjatvami sedanjega ustavnega časa in najmanj na naši pošti, ki je že pod vodsvom častitega gosp. Hoffman-a dobila nad vratami in drugod slovenske napise in oklice.

— Ravnokar je prišel na svetlo slovenski koledar za

leto 1863, ki ga je pod naslovom „Sloga“ v lični okliki na svetlo dal gosp. Miroslav Vilhar. Razun navadnega koledarskega dela obsega mična knjižica priljudne pesmice resnega in šaljivega zapopadka, — žaloigro v 2 djanjih pod naslovom „Slep ni lep“, in pa pesmico z napevom in 2 polki za klavir. Veljá le 40 soldov in se dobiva v bukvarnici Giontiniovi in Lerherjevi. Svesti smo si, da bode dobro došel ta koledarček tudi našim domoljubnim gospém in gospodičnam.

— Današnjim „Novicam“ priloženi „Oglasnik“ razglaša oznanílo gosp. Franca Smrekar-ja, kterega priporočamo posebni pozornosti naših bravcov; našli bodo med drugim v njem, da tisti, kdor želí to ali uno prodati, ali tisti, kdor hoče kaj kupiti, v gosp. Smrekarju ima posebno pripravnega in ročnega posrednika.

— Čitavnica tukajšna se je pretekli teden, čeravno vse poslopje ni še dodelano, preselila v svoje novo stanovanje v gosp. Souvanovo (poprej dr. Rudolfovo) hišo, nasproti kazini.

— Danes (v sredo) opoldne pride po železnici iz Dunaja Njih eksc. c. k. deželni poglavar baron Schloissnigg.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

V državnem zboru se je pretekli teden godilo sledeče: Gospôska zbornica je v seji 22. t. m. z obžaljevanjem sprejela naznanilo smrti svojega uda g. knezoškofa Slomšeka; potem je v tretje pretresala postavo za državne dohodke in stroške letošnjega leta in svoje sklepe, ker so še nekoliko razločni od sklepov zbornice poslancov, še enkrat poslala v obravnavo tej zbornici; dalje je potrdila nemško kupčijsko postavo za vpeljavo v našem cesarstvu, in ravno tako tudi dostavke, ki jih je zbornica poslancov naredila pri fevdni postavi. V seji 23. t. m. je zbornica gospôska brez besedovanja potrdila predlog zastran tiskarne postave in kazenskega ravnanja o tiskarnih zadevah in pa kazenske novine, tako, kakor ga je nasvetoval odbor sostavljen iz udov gospôske in doljne zbornice. Nobeden v zbornici gospôski se ni oglasil zoper kazensko novíno, po kteri so kazenske postavne bukve dopolnjene, pa tudi zlo poojstrene. 5. oddelek te novíne, proti kteremu se je zbornica poslancov izprva na vso moč branila, pa ga v seji 22. t. m. z 75 glasov zoper 64 vendar-le sprejela, določuje, da v §. 487.—491. in §. 496. civilnega kazenskega zakonika in §§. 760.—764. in §. 769 voj. kaz. zak. našteti pregreški in prestopki veljajo tudi takrat in se imajo službeno (sodno) zasledovati, kader je kdo čast razžalil državnega zbora, deželnega zbora, javne uradnije, cesarske armade, cesarskega mornarstva; tudi ima zavoljo javnega prida ces. državni pravdnik pravico, z dovoljenjem razžaljenega ali njegovega predstavljenega, tožiti vsakega, ki je v časniku ali kakem drugem tisku po §. 493. kaz. zakonika razžalil kakega cesarskega ali druzega javnega uradnika ali služabnika, vojaka ali duhovna. Ako bi bilo vsigdar gotovo: kaj je razžaljenje, kaj ne, bi ta nova postava nobenega pisatelja ne plašila, kteri ima toliko poštenja, da po krivici ali hudobíi ne krati nikomur častí očitno; al ker meja, kdaj odkritosrčna beseda postane razžaljiva, utegne zdaj širja, zdaj ožja biti, vsak lahko zapopade prihodnji težavni stan časnikarstva; zato ni čuda bilo, da je 64 poslancov glasovalo zoper to novo postavo in le 11 več za njo. Smešno je bilo pri tej obravnavi viditi, kako je liberalec Kuranda, ki se je poprej zlo repenčil zoper to novíno, peté odnesel, ko je prišla vrsta na glasovanje, da je bil vsak poslanec z imenom poklican: ali je za ali zoper novino. — V seji 24. t. m. je zbornica poslancov soglasno z zbornico gospôsko potrdila postavo, da se leta 1815 vpeljana izredna doklada na cuker iz pese za leto 1863 od 20 odstotkov (percentov) poviša na 30. Potem se je začelo pretresovanje zavoljo bankovcov, ki jih izdaja dunajska banka. To je za dnarstvo naše prevažna stvar, kteri bo sledila brž potem druga važna reč, namreč davkovska. Ministerstvo je predložilo postavo, po kteri naj državni zbor sklene povišanje davkov za 3 prihodnje leta in sicer zemljišni (gruntni) davek naj se poviša na 5 dvanajstink ($^5/_{12}$), to je za nekoliko manj kot za polovico navadnega davka (brez doklad), hišni razredni davek, pridobitni davek in dohodkini davek pa naj bode še enkrat toliki kot dosihmal. O tej zadevi se posvetuje zdaj še le za to izvoljeni zbor. — Na Dunaji je zdaj nek več deželnih poglavarjev iz različnih dežel, da jim ministerstvo daje sporočila za prihodnje deželne zbore, kteri se imajo po nekterih novicah že mesca decembra, po druzih pa mesca januarja začeti. — Sliši se, da, ko pride nova tiskarna postava na dan, bojo cesar pomilostili vse vrednike časnikov, ki so bili dosihmal po stari postavi v ječo obsojeni. — Presvitla cesarica bode nek čez zimo zavoljo mečjega zraka se podala v Benetke. — Železnica iz Maribora v Celovec se bo vendar nek odprla prihodnjo spomlad ali poletje; Korošci je pričakujejo že silno težko. — C. k. uradnikom, ki so na Hrvaškem in v Slavonii služili in so prišli ondi ob službo, pa vendar do konca tega leta vživajo še celo svojo plačo, ne bo ta cela plača po novem letu več ostala, ampak odmerjena jim bo po postavnih predpisih. — Vrednik „Narod. Listov“ v Pragi dr. Gregr je šel 27. dan t. m. v ječo; pa je nek spet tožen zavoljo 7 sostavkov. — Tisučletnico pokristjanjenja Slovanov na Moravskem po sv. Cirilu in Metodu bodo prihodnje leto neki tako-le obhajali: Praznik teh dveh svetnikov bodo od 9. marca preložili na pripraven poletinsk dan. Poslednji večer letošnjega leta bodo pri vseh cerkvah eno celo uro zvonili, ravno tako na novega leta dan 1863. Pri vsaki fari se bo celi teden popolnoma odpustek dobival. Na Velehradu bodo trpele svečanosti do konca leta 1863. — Banska stolica, kot druga stopnja, je obsodila g. Kvaternika za 6 tednov v težko ječo in potem v izgon iz Avstrije. Zoper to razsodbo se je pritožil do više sodnije sedmorice v Zagrebu. — Nekega ponarejevavca novih bankovcov so v Genfu v Švajci zasačili; dobili so pri njem 1000 bankovcov po 10 goldinarjev. — Tako imenovani „kupčijsk nemški dan“ v Monakovem od 14. do 18. t. m. ni bil colni zvezi avstrijanski ugoden; večina zbora je sklenila, da se nikakor ne sme overati hitra kupčijska pogodba francozka. — Na Laškem je vse pri starem; za Italijo veje iz Pariza neprijazna sapa; ves nevoljen je nek unidan kralj v ministerski seji ob mizo udaril, rekši, da je že sit tega cincanja; če ne gremo v Rim, pa gremo nad Benetke. S temi besedami je zapustil sejo. Garibalditu gré slabo; zdaj vejo, da ima še kuglo v nogi; nogo mu bo treba odžagati, pa teško, da bo prestal to operacijo. — Najvažniša novica poslednjih dni je pa ta, da je tako hud punt se vnel na Grškem, da je kralj Oton odpovedal se vladarstvu in s kraljico vred zapustil deželo; kam je bežal, še ni znano. V imenu ljudstva in vojaštva se je nek ustanovila začasna vlada, ktera je odstavila kraljevo rodovino (parsko). Čeravno na Grškem punti niso bele vrane, je vendar ta huda prekucija osupnila svet, kteri še ne vé: kdo jo je vnel, kaj bo iz nje, kako se bojo različne evropejske vlade ustavile proti nji, in ker je grškemu kraljestvu Turčija bližnja soseda, spet utegne orientalsko vprašanje od druge strani priti na vrsto.

Vsem prijaznim Ljubljančanom, ki so mojega Alfonza na Božji vrt spremili, najsrčnejšo hvalo!

V Ljubljani 24. okt. 1862. Miroslav Vilhar.

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.